

Smernice za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva

● Sadržaj

Recenzija Smernica za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva	3
Smernice za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva	7
Socijalna ekonomija	8
Socijalno preduzetništvo	9
Socijalna preduzeća	10
Kako se ostvaruje socijalno preduzetništvo	13
Koje su oblasti delovanja	14
Ko može da stekne status socijalnog preduzetništva	15
USLOVI	16
1. Raspodela dobiti subjekta socijalnog preduzetništva	16
2. Imovina subjekta socijalnog preduzetništva	17
3. Upravljanje u subjektima socijalnog preduzetništva	17
4. Izveštavanje o ispunjavanju društvene uloge	18
Izbor pravne forme i postupak registracije	20
Preduzetnici	22
Privredni subjekti	25
Subjekti civilnog sektora – udruženja / sportska udruženja / fondacije	28
Beleška o autorki	31

Recenzija Smernica za sticanje i registraciju statusa socijalnog preuzetništva

Posle više od decenije neuspešnih pokušaja kreiranja Zakona o socijalnom preuzetništvu, konačno se tokom 2021. godine došlo do modernog rešenja, usaglašenog između predstavnika države i organizacija civilnog društva, koji je usvojen 4. februara 2022. godine u Narodnoj skupštini Republike Srbije. U dugom vremenskom periodu, veliki broj ljudi i organizacija je uložio izuzetno mnogo truda i vremena, energije i resursa u proces izrade Zakona koji reguliše socijalno preuzetništvo.

Koalicija za razvoj solidarne ekonomije je aktivno učestvovala u procesu pripreme zakonodavnog okvira, ali je i nakon usvajanja Zakona intenzivno radila na važnim pitanjima u vezi sa primenom Zakona. Između ostalog, Koalicija je angažovala Mirjanu Šakić, stručnjakinju u oblasti socijalnog preuzetništva, da izradi **Smernice za sticanje i registraciju statusa socijalnog preuzetništva**, sa ciljem upoznavanja pre svega socijalnih preuzeća ali i svih zainteresovanih sa novinama koje donosi Zakon.

Naime, Smernice objašnjavaju na koji način socijalna preuzeća, u različitim pravnim formama, mogu da **steknu status socijalnog preuzetništva**, kakve izmene je potrebno da donesu kako bi dobili taj status, i kakve **obaveze proističu iz tog statusa**. Smernice nemaju pravnu snagu, već su napravljene sa idejom da pomognu čitaocima da bolje razumeju Zakon i način njegove primene.

Smernice su praktično uputstvo za sve one koji žele da registruju status socijalnog preuzeća ili one koji žele da osnivaju nova socijalna preuzeća. Ali su Smernice i mnogo više od toga. Autorka je uspela da sublimira sve najvažnije pojmove u oblasti socijalne ekonomije, tj. socijalnog preuzet-

ništva: u konciznom ali sveobuhvatnom uvodnom delu, date su definicije svih najvažnijih pojmova, a pružena je i osnovna informacija kako Evropska unija prepoznaje socijalna preduzeća. Taj deo se može okarakterisati kao mali (isključivo zbog obima) **rečnik osnovnih pojmova** u socijalnoj ekonomiji i socijalnom preduzetništvu, koji pojmove iz Zakona o socijalnom preduzetništvu povezuje sa savremenim razumevanjem socijalnog preduzetništva u Evropi.

Čitanjem Smernica, mogu se steći osnovne informacije o oblasti socijalnog preduzetništa i dobiti slika (i definicija) osnovnih pojmova, kao što su: socijalna ekonomija, društveni (socijalni) cilj, društveno osetljive grupe, socijalno preduzetništvo, socijalne inovacije, socijalna preduzeća. Posebno je važno povezivanje pojma socijalnog preduzeća sa **subjektom socijalnog preduzetništva** koji je u zakonu ekvivalent ovom široko prihvaćenom pojmu u Evropi i svetu.

Smernice odgovaraju na sledeća **ključna pitanja**:

- » koje su **oblasti delovanja** socijalnog preduzetništva, definisana Zakonom u Srbiji, ali i u praksi većine zemalja Evropske unije
- » ko može da stekne status socijalnog preduzetništa;
- » koji su **uslovi** (u vezi sa raspodelom dobiti, sticanjem i raspolaganjem imovinom i upravljanjem i izveštavanjem o društvenoj ulozi/cilju) **neophodni** da se ispune da bi se registrovao status subjekta socijalnog preduzetništva, za svaku od pravnih formi;
- » kakav je pravni položaj, **prava i obaveze** subjekata koji obavljaju delatnost sa statusom socijalnog preduzetništa.

Iako Smernice obrađuju pravnu regulativu i zakon koji je pisan pravnom logikom državne uprave, uspele su da „prevedu“ ovaj pravni jezik u čini se jednostavna, svakom razumljiva objašnjenja i uputstva.

Smernice sadrže i kratko **uputstvo i savete** za one koji se tek odlučuju da osnuju socijalno preduzeće. U tom smislu mogu se naći korisni saveti oko biranja pravne forme, kao i lista važnih pitanja koje oni koji se odlučuju za osnivanje socijalnog preduzeća treba da imaju u vidu.

Poseban kvalitet Smernica je integrisanje svih **linkova**, to jest uputstava i dokumenata koje je Agencija za privredne registre pripremila za svaku od odgovarajućih pravnih formi. Naime, **Agencija za privredne registre** je izvršila sve pripreme i spremno dočekala 15. novembar 2022. godine (datum početka pune primene Zakona), pripremivši čitav set dokumenata za svaku od pravnih formi koje imaju pravo da zatraže status socijalnog preduzetništva. Praktično, preduzetnici koji vode poslovne knjige, privredni subjekti i subjekti civilnog društva mogli su da zatraže status već od 15. novembra 2022. godine. Ipak, do polovine aprila 2023. godine (dakle 5 meseci od pune primene zakona) samo 5 subjekata je dobilo status subjekta socijalnog preduzetništva.

Jedan od mogućih razloga za mali broj prijava za status socijalnog preduzetništva može biti i **neinformisanost** socijalnih preduzeća o procesu prijavljivanja, ali bi svakako razlog mogao da bude i taj što nema **podsticaja** za prijavljivanje statusa, to jest to što nema direktnе koristi koja će motivisati socijalna preduzeća da legitimišu svoj status, budući da zakon nameće i određene obaveze. Zakonom (član 19) je predviđeno usvajanje Programa za razvoj socijalnog preduzetništva koji je osnovni dokument razvojne politike oblasti socijalnog preduzetništva. Program treba da trasira put razvoja, daje mere za kreiranje uslova za razvoj socijalnog preduzetništva na nacionalnom i lokalnom nivou i donosi podsticaje za (kreiranje i razvoj) konkretnih socijalnih preduzeća.

Mora se napomenuti da su postojala i **izvesna ograničenja** u izradi Smernica. U Zakonu je, članom 13, određeno da se aktom Vlade, na predlog Ministarstva nadležnog za zapošljavanje, bliže uredi sadržina i način podnošenja **izveštaja o ispunjavanju društvene uloge**. Budući da uredba o izveštaju o društvenoj ulozi nije doneta, objašnjenja o tom segmentu u Smernicama preneta su kako su definisana zakonom. Takođe je članom 18 predviđena **aktivna podrška subjektima socijalnog preduzetništva** (podrška za osnivanje i poslovanje socijalnih preduzeća) od strane Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, i ovu oblast Vlada treba bliže da uredi posebnim podzakonskim aktom.

Opšti cilj Smernica, a to je **informisanje** svih zainteresovanih strana u oblasti socijalnog preduzetništva o praktičnoj primeni Zakona i načinima kojim se može doći do registracije statusa subjekata socijalnog preduzetništva, i pored navedenih ograničenja će, verujemo, sigurno biti postignut. Elektronska verzija Smernica će biti široko **distribuirana**, a napravljena je

tako da se uz nekoliko klikova ceo postupak registracije može elektronski i pripremiti (nažalost, zahtev se podnosi u papirnoj formi, lično ili poštom).

Smernice za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva će, verujemo, pomoći svim zainteresovanim za temu socijalnog preduzetništva da se upoznaju sa procesom registracije, pravima i obavezama koje proističu iz statusa i svim drugim relevantnim informacijama koje su aktuelne u vezi sa primenom Zakona o socijalnom preduzetništvu. Koalicija za razvoj solidarne ekonomije će u narednom periodu predstaviti Smernice, distribuirati ih svim zainteresovanim stranama i rado prikupiti sve **komentare i pitanja** na temu Smernica i primene Zakona, i uključiti odgovore na njih u sledećem izdanju Smernica, a dokument će biti ažuriran i čim se usvoje navedeni podzakonski akti.

Miodrag Shrestha
u Beogradu, 24.04.2023. godine

Smernice za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva

U februaru 2022. godine, Narodna skupština Republike Srbije je usvojila Zakon o socijalnom preduzetništvu ("Službeni glasnik RS", br. 14/2022 od 7.2.2022. godine) koji je stupio je na snagu 15.2.2022. godine. Zakon je počeo da se primenjuje 15.11.2022. godine od kada je počela i registracija statusa socijalnog preduzetništva.

Cilj donošenja Zakona o socijalnom preduzetništvu je stvaranje povoljnog poslovnog okruženja za razvoj socijalnog preduzetništva, razvijanje svesti o značaju socijalne ekonomije i zadovoljenje identifikovanih društvenih potreba na inovativan način.

Zakon o socijalnom preduzetništvu ne predviđa **novu pravnu formu** za subjekte socijalnog preduzetništva (privredni subjekti i subjekti civilnog sektora) već **dodelu statusa socijalnog preduzetništva**.

Ovim smernicama predstavljene su novine koje Zakon donosi, uključujući odgovore na pitanja o tome:

- » koje su oblasti delovanja socijalnog preduzetništva,
- » koji su uslovi za sticanje i prestanak statusa socijalnog preduzetništva,
- » kako se vrši registracija statusa, izveštavanje i nadzor rada socijalnih preuzeća,

- » kakav je pravni položaj, prava i obaveze subjekata koji obavljaju delatnost sa statusom socijalnog preduzetništva.

Smernice su pripremljene u okviru projekta "Program razvoja socijalnog preduzetništva – podrška implementaciji Zakona o socijalnom preduzetništvu" koji sprovodi Koalicija za razvoj solidarne ekonomije a podržalo je Nemačko savezno ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj (BMZ) kroz Nemačko-srpsku inicijativu za održivi rast i zapošljavanje. Za sadržaj publikacije odgovorna je Koalicija za razvoj solidarne ekonomije i sadržaj nipošto ne izražava stavove Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju.

Dokument nema pravnu snagu i ima za svrhu da pruži nezvanične smernice vezane za sticanje statusa socijalnog preduzetništva i sveobuhvatnije primene Zakona. Korišćenje, kopiranje i distribucija sadržaja ovog dokumenta dozvoljena je isključivo u neprofitne svrhe i uz odgovarajuće navođenje i priznavanje autorskih prava Koalicije za razvoj solidarne ekonomije. U izradi dokumenta korišćeni su javno dostupni materijali.

Socijalna ekonomija

Socijalna ekonomija je ekonomija čiji je prevashodni cilj ostvarenje koristi za širu društvenu zajednicu a ne isključivo sticanje dobiti. Socijalna ekonomija obuhvata profitne (socijalna preduzeća, zadruge, preduzeća za radnu integraciju) i organizacije koja nemaju komercijalnu aktivnost (udruženja građana, fondacije, zadužbine). Iako su razlike u konceptima značajne ono što je za njih karakteristično i zajedničko je da su vođeni opšte društvenim vrednostima i ciljevima koji mogu biti socijalni, ekološki, kulturni.

Socijalni cilj je dobrobit za zajednicu ili za određenu grupu ljudi i može se postizati na različite načine:

- » Zapošljavanjem osoba koje su izostavljene sa tržišta rada, osoba iz društveno osetljivih i ranjivih grupa.
- » Kreiranjem i pružanjem inovativnih socijalnih usluga ranjivim grupama u zajednici.

- » Ulaganjem ili reinvestiranjem dela dobiti u rešavanje društvenih, ekonomskih i ekoloških problema (kao što su ekonomsko osnaživanje i socijalno uključivanje marginalizovanih grupa i pojedinaca, podrška održivom razvoju, zaštita životne sredine, poboljšanje pristupa socijalnim uslugama, obrazovanje, zdravstvena zaštita, zapošljavanje i sl.)

Društveno osetljive grupe su grupe građana kojima je potrebna dodatna sistemska podrška kako bi se mogli ravnopravno uključiti u životne to-kove zajednice. To su lica koja se nalaze u sistemu socijalne zaštite, teže zapošljiva nezaposlena lica u skladu sa propisima iz oblasti zapošljavanja i lica iz posebno osetljivih kategorija, kao i pripadnici drugih osetljivih društvenih grupa.

● **Socijalno preduzetništvo**

Socijalno preduzetništvo je uži pojam koji ne obuhvata klasične neprofit-ne organizacije odnosno udruženja koja nemaju komercijalne aktivnosti. Socijalno preduzetništvo je **poslovanje koje je prvenstveno usmereno na rešavanje društvenih problema**, kao što su integracija društveno osetljivih grupa, zaštita životne sredine, ruralni razvoj, obrazovanje, kultura, socijalne inovacije i druge oblasti od šireg društvenog interesa, gde se **ostvarena dobit ne isplaćuje osnivačima i ulagačima nego se ponovo ulaže u unapređenje poslovanja**. Socijalno preduzetništvo je inovativni način rešavanja različitih ekonomskih, obrazovnih, zdravstvenih, ekoloških problema u zajednici kroz udruživanje i razvijanje održivih poslovnih modela. Socijalno preduzetništvo je obavljanje ekonomskih delatnosti radi stvaranja novih i inovativnih mogućnosti za rešavanje društvenih problema, problema pojedinaca ili društveno osetljivih grupa, otklanjanja posledica socijalne isključenosti, jačanja društvene kohezije i rešavanja drugih problema u lokalnim zajednicama i društvu u celini.

Socijalne inovacije su nove tehnologije, proizvodi, usluge, modeli organizovanja, načini rada koji podmiruju društvene potrebe, sa ciljem pronalaženja rešenja za društvene probleme prepoznavanjem i pružanjem novih usluga koje poboljšavaju kvalitet života pojedinaca i zajednica, identifikacijom i sprovođenjem procesa integracije na tržište rada, novim veštinama, no-

vim radnim mestima, novim oblicima učešća i svim drugim načinima koji doprinose poboljšanju položaja pojedinca u društvu.

● **Socijalna preduzeća**

Socijalno preduzeće je **biznis koji posluje sa namerom da kroz zaradu, koju ostvari putem prodaje proizvoda ili usluga, ispunji svoju jasnu društvenu misiju**. Zbog toga je od ključnog je značaja jasna socijalna svrha preduzeća, jer ga upravo ta društvena dimenzija razlikuje od drugih preduzeća koja se oslanjaju na standardne poslovne modele.

Socijalna preduzeća čine vodeću društvenu snagu na polju stvaranja nove vrednosti i razvoja ekonomskih aktivnosti u socijalnom sektoru i na području društvenih inovacija, ali i ekologije, održivog razvoja i drugih oblasti. To su preduzeća u kojima metod organizacije i vlasništva odslikavaju njihovu društvenu misiju, primenjuju se demokratski i participativni principi upravljanja, uz uključivanje zaposlenih, potrošača i drugih aktera. Najčešće su to preduzeća koja obezbeđuju socijalnu uslugu ranjivim kategorijama stanovništva (pristup stanovanju, zdravstvenoj zaštiti, pomoći starijim osobama, pomoći osobama sa invaliditetom, inkluzija ranjivih grupa, briga o deci, pristup zapošljavanju i obukama i sl.).

Evropska unija prepoznaje socijalna preduzeća kao aktere socijalne i solidarne ekonomije sa sledećim karakteristikama:

- » **preduzetnička dimenzija** – posluju na tržištu, proizvodeći robu i pružajući usluge na preduzetnički i inovativan način a dobit koriste prvenstveno za postizanje društvenih ciljeva; privatna preduzeća koja se u kontinuitetu bave nekom ekonomskom delatnošću i po kojoj se razlikuju od tradicionalnih neprofitnih organizacija, koje imaju socijalni cilj i donekle se samofinansiraju, ali nisu nužno privredni subjekt.
- » **socijalna dimenzija** – imaju primaran i eksplicitan društveni cilj po kojem se razlikuju od korporacija i profitnih preduzeća a to je **društveni uticaj, a ne stvaranje profita** za njihove vlasnike ili deoničare.

- » **upravljačka dimenzija** – socijalnim preduzećima se **upravlja na otvoren i odgovoran način** a uključuje zaposlene, potrošače i druge zainteresovane strane na koje direktno utiču. u njima postoji demokratski upravljački mehanizam čijom se primenom štiti neprikošnovenost društvenog cilja socijalnog preduzeća.

Socijalna preduzeća imaju takozvani „hibridne“ poslovni model gde su njihovi prihodi kombinacija poslovanja, prihoda sa tržišta od prodaje robe i usluga privatnom ili javnom sektoru i netržišnih prihoda koji dolaze od državnih subvencija, donacija, privatnih donacija, doprinosa u naturi i slično.

Imajući u vidu koristi i prednosti socijalne ekonomije, ne postoji dilema da li je treba razvijati, već je osnovno pitanje kako je razvijati i na koji način stimulisati. Socijalna ekonomija počiva na vrednostima kao što su: poverenje, solidarnost, požrtvovanost, pravičnost, iskrenost, otvorenost, odgovornost, demokratičnost. To znači da je bitan društveni sistem vrednosti, koji se stvara u dužem vremenskom periodu, zatim istorija, kultura, tradicija. Zbog toga postoje razlike u raširenosti i stepenu razvijenosti društvene ekonomije, te različiti organizacioni oblici i modeli razvoja društvene ekonomije. To je i razlog da se uspešni modeli i primeri društvene ekonomije iz jedne zemlje u drugu ne mogu jednostavno prenositi. Važno je poznavati iskustvo drugih zemalja, posebno onih u kojima je društvena ekonomija razvijena, kao i prilike u sopstvenoj sredini.

U Evropskoj uniji socijalno preduzetništvo je prepoznato kao jedan od osnovnih socio-ekonomskih instrumenata kojim se uspešno rešavaju ekonomski i socijalni problemi društva, vrši društvena inkluzija ugroženog stanovništva. Gotovo sve evropske države svoje ekonomske i socijalne politike i aktivne mere podrške usmerile su ka razvoju socijalnog preduzetništva kao jednog od glavnih generatora novog zapošljavanja.

Najvažniji uslov za razvoj socijalne ekonomije je razvijen socijalni kapital odnosno znanje i međusobna povezanost ljudi. Visok nivo društvenog kapitala omogućava veći stepen kreativnosti i otvorenosti za oblikovanje novih proizvoda i usluga. Samo tako je moguće uspešno zadovoljiti one potrebe pojedinaca i zajednice koje ne može obezbediti ni javni sektor ni profitno usmeren privatni sektor.

Razvoj socijalnog preduzetništva i promovisanje socijalne ekonomije mora da se vrši kroz zajedničko delovanje javnog, privatnog i civilnog sektora što

znači da se javne politike i Program razvoja socijalnog preduzetništva treba da se donose i realizuju partnerski. Socijalno preduzetništvo se do sada u Srbiji razvijalo uglavnom pod uticajem trenutnih potreba i raspoloživih donatorskih sredstava i u takvim uslovima civilni sektor izrastao u značajnu snagu koja može biti oslonac za dalji razvoj socijalnog preduzetništva.

● **Kako se ostvaruje socijalno preduzetništvo**

Zakonom je definisano da se socijalno preduzetništvo ostvaruje kroz:

1. **proizvodnju dobara i pružanje usluga** (socijalnih, obrazovnih, zdravstvenih, kulturnih),
2. **radnu integraciju** (rad sa radno sposobnim pripadnicima društveno osetljivih grupa na njihovom obrazovanju i osposobljavanju kao i zapošljavanje i drugi načini njihovog radnog angažovanja);
3. poslovanje koje **doprinosi održivom razvoju** devastiranih područja i lokalnih zajednica;
4. poslovanje kojim se rešavaju problemi u drugim oblastima od opšteg interesa

U većini zemalja EU socijalna preduzeća se najčešće ostvaruju u sledećim oblastima:

- » socijalna preduzeća koja **pružaju socijalne usluge** ugroženim kategorijama stanovništva ili usluge od javnog interesa (briga o starijim osobama, obrazovanje i briga o deci, zapošljavanje i obuka, socijalno stanovanje, zdravstvena briga i medicinske usluge; druge javne usluge, kao što su javni prevoz, održavanje javnih prostora itd.);

- » proizvodna i uslužna socijalna preduzeća koja se bave **socijalnom, ekonomskom i radnom integracijom** pripadnika teže zapošljivih i marginalizovanih društvenih grupa, (radna integracija i zaštićeno zapošljavanje);
- » socijalna preduzeća koja rade u oblastima netipičnim za društvenu ekonomiju, ali **ostvarenu dobit većinski usmeravaju na rešavanje problema** od šireg društvenog interesa

Uz veliki uticaj socijalnih inovacija, socijalna preduzeća se bave i pružanjem poslovnih usluga, kreativnim i ICT/IKT uslugama (računarske usluge i usluge komunikacione tehnologije), obezbeđivanjem održivih i etičkih proizvoda i usluga.

● **Koje su oblasti delovanja**

Zakonom o socijalnom preduzetništvu, socijalno preduzetništvo se definiše kao **poslovanje u različitim oblastima od društvenog interesa** kojima doprinosi ostvarenju svoje društvene uloge unutar lokalne zajednice, a **naročito** poslovanje koje je usmereno na:

1. unapređenje uslova života i poslovanja u nerazvijenim lokalnim i ruralnim zajednicama;
2. ekonomsko osnaživanje, radno angažovanje i zapošljavanje ranjivih društvenih grupa;
3. dostupnost i unapređenje socijalnih usluga i usluga zdravstvene zaštite;
4. dostupnost i unapređenje obrazovnih, kulturnih i sportskih sadržaja i usluga;

Zakonom su propisani najopštiji poslovi kojima subjekti socijalnog preduzetništva mogu da se bave, naglašavajući neke poslove koji bi u perspektivi trebalo da se obavljaju i preko socijalnih preduzeća. Sa druge strane, ostavlja se mogućnost i obavljanja drugih poslova u smislu podsticanja inovativnosti i specifičnih potreba lokalnih zajedница kojima se omogućava ostvarenje

socijalne, kulturne, ekonomске i radne uključenosti pripadnika društveno osetljivih grupa i zadovoljenje njihovih drugih specifičnih potreba.

● Ko može da stekne status socijalnog preduzetništva

Zakon o socijalnom preduzetništvu **omogućava dodelu statusa socijalnog preduzetništva i ne predviđa novu pravnu formu** za socijalna preduzeća.

Status socijalnog preduzetništva mogu registrovati i steći sledeći subjekti, ako ispunjavaju Zakonom propisane uslove za sticanje statusa:

1. **preduzetnik koji vodi poslovne knjige** u skladu sa propisima o računovodstvu, odnosno preduzetnik koji nije paušalno oporezovan;
2. **privredni subjekti**, odnosno domaća pravna lica registrovana za obavljanje delatnosti u cilju sticanja dobiti, a naročito **privredna društva, zadruge** i druga pravna lica;
3. **subjekti civilnog sektora**, odnosno domaća pravna lica koja nisu osnovana u cilju sticanja dobiti, a naročito **udruženja, udruženja u oblasti sporta, fondacije** i druga pravna lica.

USLOVI

1. Raspodela dobiti subjekta socijalnog preduzetništva

Zakon o socijalnom preduzetništvu propisuje da svi subjekti sa statusom socijalnog preduzetništva imaju obavezu da najmanje 50% ostvarene dobiti:

1. reinvestiraju u interne programe podrške društveno osjetljivim grupama ili u troškove u vezi sa radnim angažovanjem radno sposobnih pripadnika društveno osjetljivih grupa, odnosno u programe aktivnosti usmerene na rešavanje problema zajednice u oblastima svog delovanja;
- i/ili
2. doniraju drugim subjektima sa statusom socijalnog preduzetništva za rešavanje problema zajednice.

Preduzetnik sa statusom socijalnog preduzetništva doniranje sredstava može izvršiti drugom preduzetniku ili subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva. Subjekt civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva dobit koju ostvaruje od registrovane privredne delatnosti može donirati isključivo drugom subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva.

U slučaju prestanka rada subjekta socijalnog preduzetništva i brisanja statusa socijalnog preduzetništva preostala dobit stečena za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa prenosi se na drugi subjekt socijalnog preduzetništva.

2. Imovina subjekta socijalnog preuzetništva

Subjekt sa statusom socijalnog preuzetništva, za vreme svog trajanja stiče i raspolaze imovinom slobodno, u skladu sa zakonom i svojim opštim aktima.

Imovina subjekta socijalnog preuzetništva ne može se deliti njegovim članovima, osnivačima, članovima organa, zastupnicima, zaposlenima ili sa njima povezanim licima. Ovo se ne odnosi na davanje prigodnih primerenih nagrada i naknada opravdanih troškova nastalih ostvarivanjem društvene uloge (putni troškovi, dnevnice, troškovi prenoćišta i sl), ugovorene teretne obaveze i isplatu zarada zaposlenih.

U slučaju brisanja statusa socijalnog preuzetništva, subjekat koji je obrisao status socijalnog preuzetništva, mora da preostalu imovinu stečenu za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa odlukom dodeli isključivo drugom subjektu sa statusom socijalnog preuzetništva. Takođe, u slučaju prestanka rada, nakon izmirenja poverilaca, primalac preostale imovine može da bude isključivo drugi subjekt sa statusom socijalnog preuzetništva.

U slučaju prestanka subjekta socijalnog preuzetništva ili brisanja statusa socijalnog preuzetništva preostala dobit i imovina stečena za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa prenosi se na drugi subjekt socijalnog preuzetništva, u skladu sa ograničenjem propisanim odredbama Zakona.

3. Upravljanje u subjektima socijalnog preuzetništva

Upravljanje subjektom socijalnog preuzetništva uređuje se statutom, osnivačkim ili drugim opštim aktom, tako da se obezbedi **učešće u donošenju odluka najmanje jedne trećine**:

1. zaposlenih radno sposobnih pripadnika društveno
osetljivih grupa, ako se taj status ostvaruje
po osnovu radne integracije tih lica;

2. korisnika proizvoda i usluga subjekta socijalnog preduzetništva, ako se taj status ostvaruje po **osnovu plasmana proizvoda i pružanja usluga tim licima**;
3. zaposlenih, ako se taj status ostvaruje isključivo po **osnovu poslovanja u konkretnoj oblasti delovanja**.

Ako se status ostvaruje po više osnova, predstavnici po svakom od tih osnova se ravnomerno uključuju u upravljanje subjektom socijalnog preduzetništva. Ova obaveza se ne odnosi na preduzetnika.

4. Izveštavanje o ispunjavanju društvene uloge

Status socijalnog preduzetništva donosi povećanu odgovornost za realizaciju društvene uloge koju ima, njihove efekte na društvo, posebno na lokalne zajednice, njihov razvoj i posebnosti osetljivih kategorija stanovništva.

Subjekt socijalnog preduzetništva je u obavezi da podnese izveštaj o ispunjavanju društvene uloge. Izveštaj se podnosi **za period od dve godine** i sadrži osnovne podatke u vezi sa:

1. ispunjavanjem uslova za poslovanje u statusu socijalnog preduzetništva;
2. poslovanjem;
3. raspodelom dobiti;
4. načinom upravljanja u subjektu socijalnog preduzetništva.

Aktom Vlade na predlog ministarstva nadležnog za poslove zapošljavanja bliže će biti uređena sadržina i način podnošenja izveštaja. U slučaju da je u periodu izveštavanja raspoređivana dobit, sastavni deo izveštaja treba da budu programi reinvestiranja i ugovori o dodeli sredstava. Izveštaj se podnosi Agenciji za privredne registre radi objave.

Društveni uticaj (impakt) je **trajna promena** koja se stvara u životima ljudi kroz aktivnosti i poslovanje socijalnog preduzeća. Uvođenje i razvoj metoda i alata za merenje društvenog uticaja koji ostvaruju socijalna preduzeća je neophodan jer merenjem društvenog uticaja preduzeće dobija potvrdu svoje društvene misije, kreira tržište korisnika i kupaca i gradi reputaciju.

Objavljajući izveštaj, transparentno se informišu sve zainteresovane strane i javnost o rezultatima uspostavljajući odnos poverenja. Kroz promociju dobre prakse i uspešnih primera utiče se na druga preduzeća da uključe merenje impakta u svoje redovno izveštavanje što će za rezultat imati veći priliv sredstava u sektor i investiranja u preduzeća. Pravovremeno ulaganje u razvoj i izgradnju organizacionih kapaciteta za efikasno i efektivno **merenje i upravljanje društvenim uticajem treba da bude jedan od strateških prioriteta u socijalnom preduzeću**.

● Izbor pravne forme i postupak registracije

Razvoj i uspeh konkretnog socijalnog preduzeća u velikoj meri zavisiće od pravnog okvira određenog različitim propisima. Jedna od ključnih oblasti jesu svakako pravno-normativni aspekti osnivanja, poslovanja i razvoja socijalnog preduzeća. Pre nego što se doneše konačna odluka o tome koji tip pravne forme će se odabrati za preduzeća, preporuka je da se potraži pravni savet.

Šifra delatnosti za privredno društvo ili preuzetnika se registruje u Agenciji za privredne registre i to u postupku osnivanja ili u postupku promene podataka od značaja. Moguće je registrovati samo jednu šifru delatnosti kao pretežnu delatnost. Pretežna delatnost koju treba odabrati je ona od koje će preduzeće može imati najviše prihoda. Sve šifre delatnosti navedene su u [Uredbi o klasifikaciji delatnosti](#) i razvrstane su po sektorima, oblastima, granama i grupama. U Uredbi su dati i dodatni opisi za svaku šifru delatnosti, to jest šta data šifra obuhvata ili ne obuhvata od poslova.

Ono što je važno znati jeste **koje i kolike poreske obaveze sa sobom povlači odabrana šifra delatnosti**. Da li se odabirom druge srođne šifre delatnosti može uticati da poreske obaveze budu niže, a opet u skladu sa zakonom. Oko odabira prave šifre delatnosti dobro je **posavetovati se sa računovođom ili poreskim savetnikom**.

Odabir pravne forme je važan ali još je važnije još jednom postaviti pitanje da li je sve i dalje usklađeno sa početnom motivacijom ali iskreno odgovoriti na niz drugih pitanja: *Koje veštine su potrebne da se pokrene socijalno preduzeće? Koje znanje i iskustvo je potrebno? Da li postoje neophodni resursi koji se mogu usmerite na razvoj socijalnog preduzeća? Koji su trenutni izvori finansiranja? Koje su dobre i loše strane takve strukture finansiranja? Koje promene će možda morati da se naprave u dosadašnjim aktivnostima? Koje politike, procedure i sisteme treba razvijati i modifikovati? Koji sistemi izveštavanja će morati da se prilagode za socijalno preduzeće? Na koji način su do sada razvijani i finansirani novi projekti? Kolika ulaganja su potrebna da se pokrene socijalno preduzeće? Postoje li raspoloživi i adekvatni izvori finansiranja? Da li postoji jasno definisano i istraženo tržište za proizvode i usluge socijalnog preduzeća?*

Privredni subjekti, subjekti civilnog sektora i preuzetnici, **koji su već registrovani** u Agenciji za privredne registre i **koji ispunjavaju uslove** propisane Zakonom o socijalnom preuzetništvu, **od 15. novembra 2022. godine** mogu da registruju status socijalnog preuzetništva. Na Internet stranici Agencije za privredne registre mogu se pronaći sva [Uputstva, neophodni obrasci i dodatne informacije](#).

Na osnovu zahteva, Agencija za privredne registre će sprovesti postupak registracije statusa socijalnog preuzetništva. Dokumentaciju je neophodno podneti u štampanoj formi ili dostaviti poštom. Na pitanja koja se odnose na postupak registracije statusa socijalnog preuzetništva u nadležnom registru, a koja Zakonom nisu posebno uređena, shodno se primenjuje zakon kojim se uređuje postupak pred nadležnim registrom. Ministar nadležan za sprovođenje zakona kojim je propisano vođenje registra nadležan je za odlučivanje o žalbi na rešenje doneto u postupku registracije i prestanka statusa socijalnog preuzetništva.

Status socijalnog preuzetništva prestaje na zahtev subjekta socijalnog preuzetništva ili usled prestanka rada i brisanja iz nadležnog registra.

Na pitanja koja se odnose na **postupak registracije statusa socijalnog preuzetništva** u nadležnom registru, a koja Zakonom nisu posebno uređena, shodno se primenjuje zakon kojim se uređuje postupak pred nadležnim registrom i objavljivanje podataka i dokumenata u tom registru. Ministar nadležan za sprovođenje zakona kojim je propisano vođenje registra nadležan je za odlučivanje o žalbi na rešenje doneto u postupku registracije i prestanka statusa socijalnog preuzetništva.

● Preduzetnici

Uslovi za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva

Preduzetnik je fizičko lice registrovano za obavljanje delatnosti u cilju sticanja dobiti. Status socijalnog preduzetništva može steći **preduzetnik koji vodi poslovne knjige**, odnosno preduzetnik koji **nije paušalno oporezovan**.

Status socijalnog preduzetništva registrovani preduzetnik stiče na zahtev koji podnosi Agenciji za privredne registre. Za registraciju statusa socijalnog preduzetništva podnosi se:

- » [registracionu prijavu promene podataka o preduzetniku + dodatak 17.](#)
- » [izjava](#) kojom je prihvatio da ostvaruje jednu ili više društvenih uloga, posluje u jednoj ili više oblasti definisanih Zakonom, raspodeljuje dobit u skladu sa zakonskim ograničenjem i da je obveznik izveštavanja o društvenoj ulozi
- » dokaz o uplati naknade za registraciju.

Raspodela dobiti

Preduzetnik sa statusom socijalnog preduzetništva ima obavezu da **najmanje 50% ostvarene dobiti**:

1. **reinvestira** u interne programe podrške društveno osetljivim grupama ili u troškove u vezi sa radnim angažovanjem pripadnika društveno osetljivih grupa, odnosno u programe aktivnosti usmerene na rešavanje problema zajednice u oblastima svog delovanja;

i/ili

2. **donira** drugom preduzetniku ili subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva.

Ukoliko sredstva reinvestira, dužan je da sačini plan reinvestiranja dobiti a ukoliko dobit donira dužan je da sačini ugovor sa subjektom socijalnog preduzetništva kojim se utvrđuje namena tih sredstava. Plan reinvestiranja i ugovor sastavni su deo Izveštaja o ispunjavanju društvene uloge.

Izveštaj o ispunjavanju društvene uloge

Preduzetnik sa statusom socijalnog preduzetništva podnosi Izveštaj o ispunjavanju društvene uloge koji sadrži osnovne informacije u vezi sa ispunjavanjem propisanih uslova za poslovanje u statusu socijalnog preduzetništva i raspodelom dobiti u skladu ograničenjem iz Zakona.

Izveštaj o društvenoj ulozi (čiji su sastavni deo i planovi reinvestiranja i ugovori o donacijama ako je u periodu izveštavanja raspoređivana dobit.), sačinjava se za period od dve godine i podnosi se Agenciji za privredne registre koja ga objavljuje.

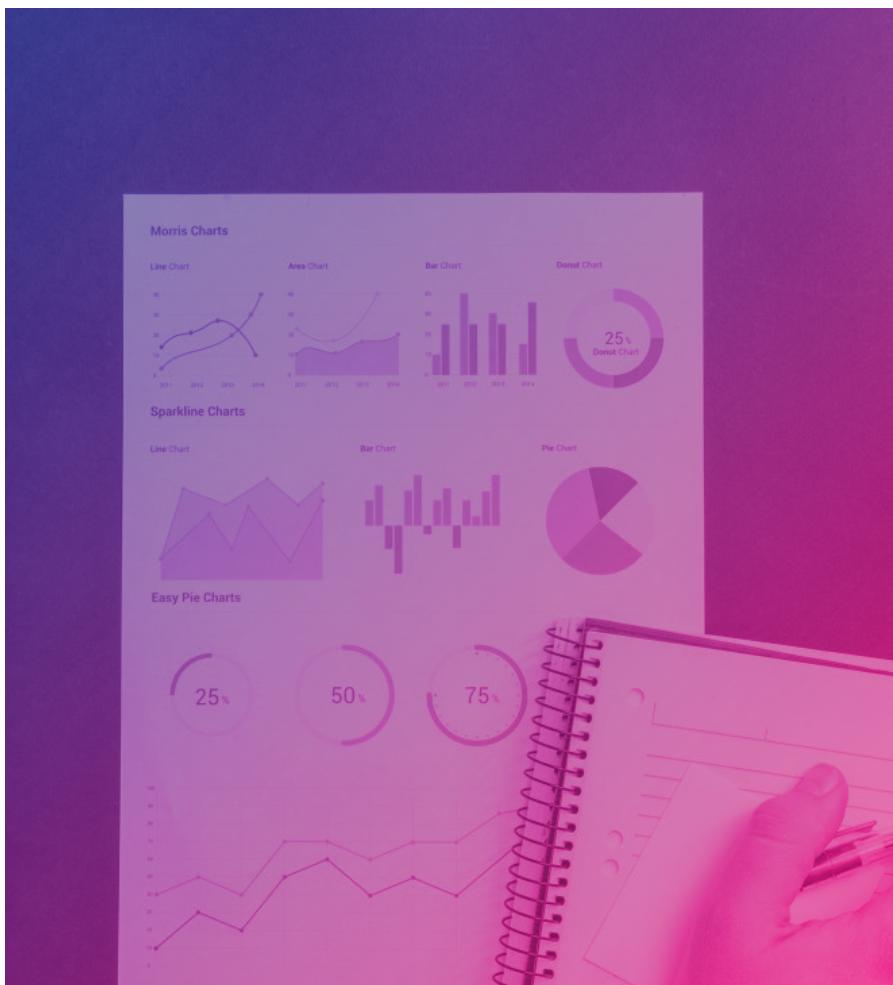
Za **objavu izveštaja** preduzetnik sa statusom socijalnog preduzetništva podnosi:

- » [registracionu prijavu promene podataka o preduzetniku + dodatak 17,](#)
- » izveštaj (sadržina i način podnošenja izveštaja biće uređena posebnim aktom Vlade Republike Srbije),
- » dokaz o uplati naknade za objavu dokumenta.

Za **brisanje statusa socijalnog preduzetništva** i objavu izjave o prenosu preostale dobiti preduzetnik podnosi:

- » [registracionu prijavu promene podataka o preduzetniku + dodatak 17,](#)

- » izjavu sačinjenu u formi javnobeležničke isprave da je preostala dobit koja je stečena za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa preneta na drugi subjekt socijalnog preduzetništva,
- » dokaz o uplati naknade za registraciju brisanja statusa i objavu dokumenta.

● Privredni subjekti

Uslovi za sticanje i registraciju statusa socijalnog preuzetništva

Privredni subjekt (privredna društva, zadruge i druga domaća pravna lica) koja su registrovana za obavljanje privredne delatnosti u cilju sticanja dobiti mogu ispuniti uslove za registraciju i steći status socijalnog preuzetništva.

Status socijalnog preuzetništva može steći privredni subjekt koji je svojim statutom, osnivačkim ili drugim opštim aktom, prihvati da:

1. ostvaruje jednu ili više društvenih uloga,
2. posluje u jednoj ili više oblasti,
3. raspodeljuje dobit u skladu sa propisanim ograničenjem,
4. upravljanje vrši u skladu sa propisanim ograničenjem,
5. je obveznik izveštavanja u skladu sa Zakonom.

Osnivački akt privrednog subjekta kojim prihvata gore navedene obaveze, može se doneti u formi izmena postojećeg osnivačkog akta koje prati prečišćeni tekst ili u formi novog osnivačkog akta kojim se prethodni stavljaju van snage, a novi se usvaja u integralnom tekstu.

Za **registraciju statusa** socijalnog preuzetništva privredni subjekti podnosi Agenciji za privredne registre:

- » [registrovanu prijavu promene podataka + dodatak 33](#);
- » [osnivački akt, statut ili drugi opšti akt](#) sačinjen u skladu sa Zakonom o socijalnom preuzetništvu;
- » dokaz o uplati naknade za registraciju.

Status socijalnog preduzetništva stiče se na zahtev subjekta, koji se podnosi Agenciji za privredne registre, bez ispitivanja društvene uloge i oblasti delovanja subjekta u smislu ovog zakona.

Raspodela dobiti

Privredni subjekt sa statusom socijalnog preduzetništva ima obavezu da **najmanje 50% ostvarene dobiti**:

1. **reinvestira** u interne programe podrške društveno osetljivim grupama ili u troškove u vezi sa radnim angažovanjem pripadnika društveno osetljivih grupa, odnosno u aktivnosti usmerene na rešavanje problema zajednice u oblastima svog delovanja;
- i/ili
2. **donira** drugom preduzetniku, privrednom društvu ili subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva.

U slučaju da ostvarenu dobit reinvestira, privredni subjekt sa statusom socijalnog preduzetništva je dužan da sačini plan reinvestiranja dobiti. Za sredstva koja se iz ostvarene dobiti doniraju drugim pravnim licima ili preduzetnicima, sačinjava se ugovor sa tim preduzetnikom ili subjektom civilnog sektora kojim se utvrđuje namena tih sredstava. Plan reinvestiranja i ugovor zajedno sa izveštajem o ispunjavanju društvene uloge podnose se Agenciji za privredne registre.

Izveštaj o ispunjavanju društvene uloge

Privredni subjekt sa statusom socijalnog preduzetništva sačinjava Izveštaj o ispunjavanju društvene uloge za period od dve godine nakon registrovanja statusa, koji sadrži osnovne podatke u vezi sa:

1. ispunjavanjem propisanih uslova za poslovanje u statusu socijalnog preduzetništva

2. poslovanjem u jednoj ili više oblasti koje su definisane Zakonom;
3. raspodelom dobiti u skladu sa ograničenjem iz Zakona.
4. upravljanjem u skladu sa ograničenjem iz Zakona

Izveštaj o društvenoj ulozi (čiji su sastavni deo i planovi reinvestiranja i ugovori o donacijama ako je u periodu izveštavanja raspoređivana dobit), koji se sačinjava za period od dve godine, se podnosi Agenciji za privredne registre radi objave.

Za **brisanje statusa socijalnog preuzetništva** privrednog subjekta podnosi se:

- » [registraciona prijava promene podataka + dodatak 33](#);
- » odluka nadležnog organa o prestanku statusa socijalnog preuzetništva (odluka se ne može doneti bez prethodne većinske saglasnosti predstavnika zaposlenih, odnosno korisnika proizvoda i usluga, koja se pribavlja u formi javnobeležničke isprave, ali se ne prilaže uz registracionu prijavu);
- » izjava zastupnika privrednog subjekta, sačinjena u formi javnobeležničke isprave, da je preostalu imovinu i dobit koju je stekao za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa taj subjekt preneo na drugi subjekt socijalnog preuzetništva;
- » dokaz o uplati naknade za registraciju promene i za objavu dokumenta.

● Subjekti civilnog sektora – udruženja / sportska udruženja / fondacije

Uslovi za sticanje i registraciju statusa socijalnog preduzetništva

Registrovano udruženje, udruženje u oblasti sporta ili fondacija, može steći status socijalnog preduzetništva ako je registrovano za obavljanje privredne delatnosti i ako je statutom propisano da:

1. ostvaruje jednu ili više društvenih uloga;
2. posluje u jednoj ili više oblasti u skladu sa Zakonom o socijalnom preduzetništvu;
3. upravljanje vrši u skladu sa ograničenjem propisanim Zakonom;
4. je obveznik izveštavanja o ispunjavanju svoje društvene uloge.

Status socijalnog preduzetništva stiče se na zahtev registrovanog udruženja, udruženja u oblasti sporta ili fondacije, koji se podnosi Agenciji za privredne bez ispitivanja društvene uloge i oblasti delovanja. Ako registrovano udruženje, udruženje u oblasti sporta ili fondacija nema registrovanu privrednu delatnost, prvo se mora sprovesti postupak registracije privredne delatnosti pa tek onda registracija statusa socijalnog preduzetništva.

Ukoliko subjekt civilnog sektora ima registrovanu privrednu delatnost, za registraciju statusa socijalnog preduzetništva podnosi:

- » registraciona prijava promene podataka i dodatak za Udruženja: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 06](#),
- za Udruženje u oblasti sporta: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 06](#)
- za Fondacije: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 08](#)

- » novi statut usklađen sa Zakonom o socijalnom preuzetništvu ([primer statuta](#))

- » odluka skupštine o usvajanju statuta i zapisnik sa sednice skupštine,

- » dokaz o uplati propisane naknade.

Raspodela dobiti

Udruženje, udruženje u oblasti sporta ili fondacija sa statusom socijalnog preuzetništva ima **obavezu da najmanje 50% dobiti** ostvarene kroz registrovanu privrednu delatnost:

1. **reinvestira** u interne programe podrške društveno osetljivim grupama ili u troškove u vezi sa radnim angažovanjem pripadnika društveno osetljivih grupa, odnosno u programe aktivnosti usmerene na rešavanje problema zajednice u oblastima svog delovanja (u ovom slučaju udruženje je dužno da sačini plan reinvestiranja dobiti);

i/ili

2. **donira** drugom subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preuzetništva u oblastima u kojoj i sam deluje (u ovom slučaju udruženje je dužno da sačini ugovor o dodeli sredstava kojim se utvrđuje namena tih sredstava).

Organizacija civilnog sektora sa statusom socijalnog preuzetništva sa dobiti koju ostvaruje od registrovane privredne delatnosti postupa u skladu

sa zakonom koji uređuje njegov pravni položaj, a može je donirati isključivo drugom subjektu civilnog sektora sa statusom socijalnog preduzetništva.

Izveštaj o ispunjavanju društvene uloge

Udruženje, udruženje u oblasti sporta ili fondacija sa statusom socijalnog preduzetništva sačinjava izveštaj o ispunjavanju društvene uloge za period od dve godine, koji sadrži osnovne podatke u vezi sa:

1. ispunjavanjem propisanih uslova za poslovanje u statusu socijalnog preduzetništva
2. poslovanjem u jednoj ili više oblasti koje su definisane Zakonom;
3. raspodelom dobiti u skladu ograničenjem iz Zakona.
4. upravljanjem u skladu sa ograničenjem iz Zakona

Izveštaj o društvenoj ulozi (čiji su sastavni deo i planovi reinvestiranja i ugovori o donacijama ako je u periodu izveštavanja raspoređivana dobit) se podnosi Agenciji za privredne registre radi objave.

Za brisanje statusa socijalnog preduzetništva i objavu izjave o prenosu preostale dobiti udruženje, udruženje u oblasti sporta ili fondacija sa statusom socijalnog preduzetništva **podnosi:**

- » za Udruženja: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 06](#),
za Udruženje u oblasti sporta: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 06](#)
za Fondacije: [registraciona prijava promene podataka i dodatak 08](#)
- » odluka o prestanku statusa socijalnog preduzetništva, koja mora da sadrži konstataciju da je odluka doneta po pribavljanju većinske saglasnosti predstavnika zaposlenih, odnosno korisnika proizvoda i usluga u kolektivnom organu uprave, koja je data u formi javnobeležničke isprave;

- » izjava da je preostala imovina i dobit stečena za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa, preneta na drugi subjekt u statusu socijalnog preduzetništva sačinjena u formi javnobeležničke isprave;
- » novi statut ili akt koji ne sadrži elemente određene za sticanje statusa socijalnog preduzetništva;
- » dokaz o uplati propisane naknade.

U slučaju prestanka rada i brisanja iz registra udruženja, udruženja u oblasti sporta i fondacije odnosno brisanja statusa socijalnog preduzetništva, preostala dobit stečena za vreme trajanja tog statusa i po osnovu tog statusa prenosi se na drugi subjekt socijalnog preduzetništva.

● Beleška o autorki

Mirjana Šakić je konsultantkinja u oblasti održivog poslovanja i ekspertkinja za socijalno finansiranje u Srbiji i regionu. Mirjana je najveći deo svoje karijere provela u Erste Grupi u Srbiji i Austriji gde je bila zadužena za iniciranje i razvijanje socijalnog bankarstva u regionu Centralne i Istočne Evrope i Zapadnog Balkana. Bila je članica ekspertske radne grupe Evropske Komisije za razvoj socijalne ekonomije (GECES) i ima višegodišnje iskustvo u kreiranju finansijskih proizvoda i programa podrške za razvoj socijalnog preduzetništva.

Овај пројекат финансира
Европска Унија

Ова публикација је настала у оквиру пројекта Београдске отворене школе „Дијалог промена”, који се спроводи уз финансијску подршку Европске уније. Ставови и мишљења аутора изнети у овој публикацији не представљају званичне ставове Европске уније, ни Београдске отворене школе, и за њих је искључиво одговоран аутор.

KoRSE
КОАЛИЦИЈА ЗА РАЗВОЈ
СОЛИДАРНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

info@solidarnaekonomija.rs

www.solidarnaekonomija.rs

